

Váltás a balfenéken

Szent István színre lép

Valamikor éjjel kettő és három között díszőrséget állva Bratinka József és Raffay Ernő mellett a szegedi Fogadalmi templom oltára előtt: nem gondoltam volna, hogy egész életemet alapjaiban meghatározó folyamat jelképes kiindulópontja az ünnepélyes aktus. Azt meg pláne nem, hogy akár e folyamat végpontjának is lesz tekinthető majdnem negyedszázad múlva, 2012. február 18-án egy másik díszőrség, Csurka István koporsójánál a Fiumei úti temető ravatalozójában: szemközt Döbrentei Kornél, Bíró Zoltán, Püski István és Szentmihályi Szabó Péter, mellettem Zárug Péter Farkas, Dörner György és Bayer Zsolt.

1988-ban Szent István halálának 950. szentté avatásának 905. évfordulója van. Szent István-év, miként arról a régi emléklap és kitűző is tanúskodik. Utoljára kerekén ötven esztendeje, 1938-ban, halálának 900 éves évfordulóján volt ilyen a Szent Jobb országjárásával. Abban az évben rendezték meg az Eucharisztikus Világkongresszust Budapesten, és a magyarság oly régóta áhítozott örömmámorban annak az évnek a végén élte meg XX. századi nagy fehér holló sikerélményeinek egyikét: november 2-án az első bécsi döntéssel megszűnt a trianoni átok, ledől a Nagy Fal: két évtized után a Felvidék déli, színmagyar sávja visszatért az anyaországhoz. Szent István és Mária országához.

A dokumentumok szerint 1988. szeptember 24-én és 25-én vendégeskedett Szegeden a Szent Jobb. Ekkorra már túl vagyunk a Magyar Demokrata Fórum létének és megalakulásának „hivatalos” bejelentésén, a második lakiteleki találkozón (szeptember 3.), Miskolc után másodikként Szegeden alakul meg az MDF városi szervezete, az elnökség tagja leszek Fejér Dénes, Raffay Ernő és Pordány László társaságában, nemsokára, október elsején életem egyetemi öt esztendejének egyik nagy színhelyén, a bölcsészkar auditorium maximumában megrendezzük az első nagy vidéki MDF-tanácskozást a magyar demográfiai helyzetről, a november 2-án induló *Hitel* második számában számolok be róla, legeslegelső *Hitel*-béli írásomként.

A Szent Jobb előtt állva, bágyadtan és merengve, ki tudja, átfutott-e rajtam – „a jövőendő idők sorsos fuvallataként” vagy valami ilyesmi –, hogy az úgynevezett Történelmi Idő a hétköznapokban éppen olyan, mint a tovaröppenő pillanóként űzött emberi boldogság vagy a megélt csodák természetrajza: nemigen vagyunk tudatában, mikor éppen most megyesik velünk. Midőn Megtörténik. Alighanem most sem tudható. Államalapító nagy királyunk meg eközben mindentudóan ott trónolt felettünk, akárcsak fél évszázaddal korábban is. Ma már tudom: Ő volt igazán tisztában a helyzettel.

A hajnal ólomsúlya

Minden ellenkező híresztelés dacára: nem a megszépített-elhazudott 1989, hanem 1988 volt „a csodák éve” Magyarországon. Elejétől a végéig tiszta volt, mint egy kisgyermek tekintete, töretlen ívű és teljességében tökéletes, akár egy József Attila-vers. Az idő meglódult, a lélegzetelállító rohanásban mégis valamiféle megnyugtató, hűvös nyugalom magabízó derűje vette át az uralmat a növekvő zaklatottságban. És közben észrevétlenül nyitottabbak, barátságosabbak, fellépésünkben ugyanakkor jóval határozottabbak lettünk; hisszük, hogy mindenre van energiánk, lebírhatatlanok, elnyúthatatlanok vagyunk. Úgy érezzük, mindenki testvér körülöttünk, legbelül pedig állandóan pezsgő, alig leplezett komoly ünnepélyesség, mint egy új, nagy szerelem kezdetén. Tudat alatt meg valamilyen halk és makacs hang suszorogja: életed legboldogabb, legfelemelőbb időszakát éled. (Előttem a nemrégiben meglelt papír az év elejéről. Feladó nélkül érkezett, feleségem és az én nevemre. „Budapest, 1988. február, Kedves Barátunk! A Magyar Demokrata Fórum március 6-án, vasárnap tartja újabb tanácskozását a Jurta Színházban. Tanácskozásunk tárgya ez alkalommal az erdélyi magyarság helyzete és általában a magyar kisebbség, a szórványmagyarság és az anyaország kapcsolata, felelősségünk, feladataink és lehetőségeink elemzése, meghatározása. A tanácskozás délelőtt 10 órakor kezdődik, és a színház legkésőbb este 7 óráig áll rendelkezésünkre. Ez a meghívás személyre szóló, kérjük, hozd magaddal! A színház befogadó képessége korlátozza a résztvevők számát. A kézjegyünkkel vagy személyes jelentkezésünkkel nem hitelesített bármely más értesítést tekints érvénytelennek! A találkozóra szeretettel várunk!” És az aláírások, kézjegyekkel hitelesítve: „Szervezők nevében: Bíró Zoltán, Csurka István, Für Lajos, Lezsák Sándor, Kiss Gy. Csaba, Fekete Gyula.”)

Március 7-én a szerkesztőség felé menet a majdnembizonyosság. Úgyis tudják vagy rövidesen tudni fogják. Kétségeim nemigen lehetnek, nem volt oly régen, hogy az emberséges egykori főszerkesztő helyére került új nagyfőnök gőzös fejű nacionalistának nevezett, és nem is nagyon burkoltan megfenyegetett. A „mi lesz?” sivár, száját kiszárító-keserítő kérdőjele mégis, fura módon, valahogy kicsiny, majdnem jelentéktelen. Azon kapom magam, hogy a tegnapi képek kavargása mindent elborít, újra látom a fotósok, filmesek özönét, olykor

egyik-másik szembefordul velünk, és hosszasan fényképezi-filmezi a közönséget. Bennünket. Egy aggodalmas hajjal-t hallok a hátunk mögül, közben látom, hogy Bíró meg Csoóri egymáshoz hajolva beszélget, döbbsent ijedtséggel érzékelem, hogy feljebb húzódkodok a széken, hát lásson jobban az a fotós, látszszak, igen, itt vagyok, rögzítsétek, dokumentáljátok, le vagytok mind...!

Meggyőződéseim: 1989-et és mindent, ami ezután Magyarországon történt, csak 1988-ból nézve lehet megérteni. Ez az év az időről időre megismétlődő magyar kegyelmi idők halhatatlan, nagy esztendeje. A kegyelmi idő tudvalevően mindig a megtérésre adatik. Csoóri Sándor – Németh László oldalán – így ír erről (*A veszélyeztetett kegyelmi idő*): „Kegyelmi idő? Létezik-e egyáltalán ilyen a történelemben? Németh László több tanulmányában is föl-fölbukkan ez a kérdés, de többnyire ő is, akár egy kísértő káprázatot, engedi szétfoszlani. A második szárszói beszédében tételesen is szól erről. Azt írja, hogy az újkori magyarságnak az európai eszmékkel több szerencséje volt eddig, mint az európai történelemmel, mert amit az eszmék – a kegyelmi időben – kifejlesztettek és fölnövesztettek bennünk, az európai történelem rövid időn belül kirobbantott háborúban és durva békekötések közben verette szét... Óvatosan csúsztatom Németh László gondolata mellé az enyémet, de azt hiszem, hogy az eddigi gyászos sorozat után fordult a kocka, és az európai történelem talán először nem ellenünk, hanem a javunkra játszik. Végül is függetlenségünket nem az angyalok serege erőszakolta ki számunkra, s az erről való történelmi döntés se csupán Moszkvában született meg, hanem Washingtonban, Londonban, Bonnban, Párizsban, Brüsszelben, Varsóban, Prágában, Budapesten s nem utolsósorban a magányos emberi lelkek csöndjében, ahol minden politikai, katonai beavatkozást megelőzve már réges-rég összeomlottak a hosszú időn át erős diktatúrák s nagyhatalmi képződmények. Nyugati segítség? Igen, az is. Nagymértékben, de nem csak az! Akik Közép-Európa, Dél-Európa és Kelet-Európa országaiban éltük végig az elmúlt évtizedeket, valamilyen eleddig ismeretlen társadalmi törvényszerűséget ismerhettünk föl. Megtapasztalhattuk, hogy az uralmi rendszereket nem feltétlenül csak erőszakos és véres forradalmak bukathatják meg, de megbukathatja szívós unalom és szelíd iszonykodás is. Ugyanúgy, ahogy elaggott irodalmi, festészeti, zenei stílusokat dönt meg az elutasító részvétlenség.”

1985 világtörténelmi tavaszát, Gorbacsov hatalomra kerülését követően, némi bevezető jellegű moszkovita előjáték után: ritka kedvező nemzetközi széljárás. Éveken át. A javunkra játszó európai és világpolitika 1988-ból szemlélve két kivételes egyéniség szükségszerű egymásra találásának következményrendszere, semmi egyéb. Mindazzal, ami e tényből, Mihail Szergejevics Gorbacsov és Ronald Reagan találkozásából kibomlott. A féltérjékoztatás, a 89-et dicőítő hazudozás persze őket sem kíméli: a máltai találkozót (1989. december 2-3.) állítják be mindent-eldöntőnek, „a” Nagy Megegyezés helyének és idejének – és senki sem emlegeti (akárcsak 1989 esetében – és helyett – 1988-at) az 1986. október 12-ei (hivatalos és az adott helyzetben nagyon is érthető, álcázó lódítás-

sal-figyelemeltereléssel „a fegyverkorlátozásról és az amerikai csillagháborús programról” szóló) reykjavíki találkozást. Holott csak azt kéne eszünkbe és emlékezetünkbe idézni, milyen földcsuszamlásszerűen indult meg minden közvetlenül ezután – 1987 közepétől... 1989 végén, ez már Magyarországon a gyengébben tájékozottak számára is látszott, az égvilágon minden „le volt már vajazva” (vagy „zsírozva”, ahogy tetszik) – 1986 őszén azonban váltig mukkanni sem lehet nyilvánosan 1956 harmincéves évfordulójáról és a Szovjetunió-béli balga szeszkorlátozás és a tavaszi csernobili elhallgatás és szokásos hazudozás után még minden változtathatatlanak tűnik, hogy aztán alig fél év múltán váratlanul minden robbanni kezdjen, folyamatosan és egyre gyorsulva. Ez – és csak ez – vezet azután a gyönyörűségecsodaszerű 1988-as évhez. Amit persze idehaza közvetlenül ama 181 ember és ama sátor indít el istenigazából azon a borús szeptember 27-ei vasárnapon, az Úr 1987. évében... Kimondhatjuk: Csurka Istvánnak volt abban is igaza, hogy „két okból kell anti-katasztrófa programunknak népre tekintőnek lenni. Először is azért, mert a magyar nemzet testében még megvan az a lakosság-tömeg, amit népnek lehet tartani... és itt él a hazában és mégis a senki földjén négy-öt millió ember egy sajátságos eufóriában: visszavívta jogát a látástól vakulásig dolgozásra. Ne ámítsuk magunkat: ma is ezek a gürcölő milliók tartják el ezt az országot. Ha ezeknek a millióknak nem tudunk valamit új földosztással, szellemi földosztással és gyakorlatival is, ha kell, jövőképet felrajzolni, akkor a magyarság menthetetlen. Ez a másik ok...” (Ezért szájalmas és nevetséges, midőn az elmúlt 25 évre emlékező és 89 előtt a félműveltek lihegésével tisztelegni akaró egész éves tévésorozat, a *Szabadság tér 89* állandó felvezetőjében Máraira utalva úgy fogalmaznak, hogy „egy nép azt mondta, elég volt”. A nép 89-ben a világon semmit sem akart vagy mondott, csak gyanakodott, és régi jó szokása szerint élni és túlélni igyekezett, miközben körülötte és feje fölött zajlottak az események, Reaganestül-Lakitelekestül és tovább. Ennyi az egész. Ne keverjük ide a *Mennyből az angyalt* és a dicsőséges 56-os forradalom emlékét – szép a vágyteljesítő gondolkodás, de óhatatlanul Vörösmartyt juttatja eszünkbe: kancsalul festett egekbe néz.)

A Nagy Megegyezés ki- vagy felhasználásában ügyesség és/vagy balfácán-ság határozza meg az ezt követő időszakot. Mire Nagy Imréék újrateremtéséig és azt megelőzően addig az emlékezetes március 15-éig elérkezünk, magyarázó illusztrációk gyanánt akár versek is kísérhetnek és kísérhetnek: mondjuk András Sándor méltatlanul kevésbé ismert, *Gyászmise a Hattyú utcai kocsmában* című nagy versének strófái.

*Mert úgy érezték a magányban elapadt akkor a városi
esteli zaj csak egy távoli villamos csengő harangozott furcsán
Az éjszaka szelíden, súlyosan gördült végig az utcán
mint gumikerekű ezüstös gyászkocsi*

Jönnék az elhunyt rokonai
muszájból szemet hunyt rokonai
tegnap még nevető rokonai
holnap már nevető rokonai
sohasem feledő rokonai
és utálkoznak a történelemtől

Hadd gyónjunk a rumok urának
a cifra borok kegyes asszonyának
gyónjunk a titoktartó pálinkának –
fullaszt az utálat

Ím jöttünk, hogy gyászoljuk a reményt
a szegényt, a jót Nagy Imrét;
csillagos szép mosolyával
a hitünk lobbant el ismét

Gyere komám térdepeljen a kedvünk
alázatos gyalázatos kedvünk
rövidzárlatozó büszkeségünk –
nincs mivel kérkednünk

Ím jöttünk, hogy apáink módján
sirassuk újra magunkat;
ó nekünk győzelmek helyett
csak védtelen hősök jutnak.

Palackok orgonasípjain ömlik a gyászdal
rezegnek zengenek a falak a koponyák
füstölő fényben tankok ölelkeznek gépfegyverropogással
az oltárnál az elkínzott csapos veri az orgonát

„Miképp az meg vagyon írva
a mosógéphez szóló
harmadik utasításban –
fehér gyolcsot tarka szeméttel
ne moss össze gyászban.”

„Ám ne hidd a megváltást nyújtá
néked az ügynök, az álnok,
s magad immár nem kell kínozni –
hétpecsétes buja szennyet
a csalárd mosógép se mos ki.”

*„Fiam, hittél vala csodában,
a mosógépben ne higgyél,
mert hiába köpsz a sírra –
a holt gyilkolhatatlan, de ki él, még halandó,
miképp az meg vagyon írva.”*

*Palackok orgonasípjain
ömlik a gyászdal –
Pajtásom, drága pajtásom,
mit kezdjek a zokogással?*

*Két szemem két jó géppisztoly
pattognak belőle a könnyek,
engem járnak át, magam ölöm,
de nem megy hogy megdögöljek*

*Testemből szomorúság ólmát
az autóbusz úgyis kirázza –
csókra születtem pajtás,
nem halálra, nem gyászra.*

*Szédeleg a rokonság lábuk előtt a bánatsötét verem
és hullanak a holtra hófehér sörhab virágok
fülekben lakozó ágyúüdörgés tép lyukat a gyászéneken
és billen a piros pohár és az arcokon vér szivárog*

*„Csapataink harcban állnak.
A kormány a helyén van.” – A sírban.
S majd jön ideje a feltámadásnak –
– így hisszük. S mert hisszük – így van.*

És most az évtizedek mind sötétlőbb közönyében lopva emlékezők elé tódulnak Döbrentei Kornél *Átpingált márciusának* részletei is: „Uramisten, mennyi csapodár kokárda, nemzeti színre játszik a régi gárda... felkelésünk dicsét / most Haynau-utódok kezdik zengenit, / s a húsos kondért köréből nem engedi / a kiváltságban dús, exkluzív csőcselék, / népet hergel, szárazon tartva lőszerét / s abban is biztos ám, / marad hitbizomány / ez a 301-es parcella-ország, / átfestett frázisaik körülhordozzák, / mint véres kardot, mely egy táborba várna, / inkább a tűzharc: Jan Pallah főnix-lángja... / maszlag és gumibot, / mi nekünk kijutott, / a végső kenetet trágyadombon várva, / Uramisten, mennyi csapodár kokárda.”

Mindeközben persze, így vagy amúgy: mégiscsak hajnalodott akkor Magyarországon. Ha úgy tetszik, Szent István szelleme, a Szent Jobb árnyéka le-

begett vala a vizek felett Boldogasszony óvó tekintetétől kísérvé. Csakhogy ez a hajnal ólomsúlyal nehezedett ránk. Ha nem is voltunk ennek tudatában, 89-ben már igencsak érzünk valamit. Miként az ősi szegedi szólás mondja: füstöl a kémény, de nem tudjuk, mi fő alatta.

Kontárok ideje, dörzsöltek ideje

Az utóbbi egy-két évtized talán legkitűnőbb magyar novelláskötetének címét (Ács Margit: *Kontárok ideje*. Helikon, 2011) részlegesen kölcsönvéve, rögvest ki kell jelenteni: az egyetemleges, örök magyar balekség, az „elhasznált szegény magyarok” halhatatlan jóhiszeműsége, bármikor ügyesen és jól-átverhetősége, mindörökké-megvezethetősége szolgáltatja a végső mondandó címadó impulzus-ötletét. Igen: kontárok ideje (is) ez. Csupa kontár, „csupa nyomások, csupa ősök, csupa hajdani eszelősök”. És az eltévedt hajdani lovast ebben az isteni kegyelmi évben – no meg az azt közvetlenül megelőző és követő időkben – szorosán közrefogják beépített, bomlasztó ügynökök és profi ügyeskedők, mindenre elszánt karrieristák, szimpla kis helyezkedő-ügyeskedők, éberen figyelő sakálók, hiénák és hasonlók. A kontárok ideje Magyarországon egyben a dörzsöltek ideje is. Emerről jámbor-idealista, bravúrosan korlátolt jó emberek, továbbá várakozó, még mindig jócskán megfélemlített és alaposan kiábrándult népfiai és -lányok. A Balkán a hetvenes-nyolcvanas években már megszokott, dörzsölt pestiesch csirkefogászat képében érkezik meg először Magyarországra: nem a megbízhatatlanság, hanem a feneketlen, totális korrupció, nem a képmutatás, hanem a tökéletes gátlástalanság, nem az ortodox nézetrendszer, hanem a totálisan eszménytelen cinizmus képében. Ha egyszer megíródna akár egyedül a szegedi MDF valós története: a kezdeti idők kapcsán óhatatlanul, sajátos cseppben a tenger-effektussal kerülne napvilágra az úgynevezett rendszerváltás megannyi eredendő, ab ovo adott-meglevő anomáliája, szépséges silánysága és heroikus szánálmassága. A lelkes amatőrök buzgó ügyködése és a felkészült kis vidéki és nagy fővárosi téglabomlasztók szívós ténykedése már a kezdet kezdetétől folyamatos: nézegetem a lakiteleki jegyzőkönyvet és egy-két név láttán nem tudom, a hideglelés borzongás vagy a fullasztó utálat-e az erősebb. Azután győz a megindultság, és az emlékek szivárványos ködébe vész az egykori Bethlen Gábor Alapítvány-alapító vagy a vidéki nagyváros kitűnő Erdélykönyveket alkotó polgára – és még egynéhány befogadott antikontár –, nagyszerű embereket hosszasan megtévesztő, jóval idő után kikerült múltjával egyetemben. Persze a túske azért váltig, örökre bennem, bennünk: nem is kizárólag a közénk telepítettek mostanra már úgy-ahogy megismert rémhistoriái miatt – de a bekövetkezett züllesztés megannyi utólagos reszli-története okán is. Amikből nem tudtuk kivonni magunkat. Sem azok – mint például Kiss Gy. Csaba –, akik azt mondták: elmennek, távoznak, kilépnek, hogy hűek maradhassanak –, de azok sem, akiket kitértek, kizártak, taccsra tettek, ellehetetlení-

tettek, kiutálkoztatták őket életük meghatározó, egyetlen – már akkor is tudták, tudtuk –, egyedüli, igaz szívvel vállalt és elfogadott politikai szervezetéből. Olykor megalázó nyilvános procedúrák, afféle poszt-buharini, kulturált-korszerű-európai mini koncepciók perék jegyében és formájában (Csurka István, Sportszarnok, 1993. január): kiátkozás, távozz, Sátán, professzionista rendezés, olajozott lebonyolítás. Kicsiben és vidéki változatban e sorok írója is átélheti: órák hosszat álldogálok a nagy terem közepén, az autodafé délutántól késő estig tart, a renegát Kautskyról boldog-boldogtalan nyilvánosan elmondhatja a véleményét, feltűnik, mennyi az ismeretlen, soha, sehol nem látott arc, előre bejelentik: kétharmados többség kell alapító tag kizárásához – ilyen előírás soha, semmikor sem létezett –, telik-múlik az idő, egyre több régi jó harcostárs távozik, az ismeretlenek maradnak, azután, mit tesz isten, a végszavazáskor a kívánt többség megvan. Szűken, de megvan. És közben felolvassák – bele, a szemem közé – a valamikori díszőrség-társak vélekedését, elhangzik, milyen derék gyerek vagyok úgy máskülönben, szintúgy régi jó harcos, és sohasem loptam ezüstkanalat – azután az egyik (ifjúságom Egyetlen Nagy Barátjaként ismert (és már a parlamentben tevékenykedő) úr levelében keményen kimondja: „súlyos kételyeim vannak – a szavazatom: nem!”; a másik, még magasabban, már kormányzati régiókban munkálkodó gentleman pedig azt üzeni: esze ágában sincs kiállni holmi Kautskyk mellett, hiszen ő nekem nagyon régi, nagyon jó barátom, így hát azonban nem foglalhat állást, ő semleges. Jöhet a végrehajtó osztag. Űgy ad acta.

Fenti példa is, akárcsak az említett két alapító atyáé: tünetértékű, sőt annál is több. Már 89-ben fogant a Nagy Paktum, a négyigenes népszavazás meg a „párt vagy mozgalom?” kérdésköreinek tájékán. A korai fekélyek fertőző göccai körül. A tanulságok pedig sokkal messzebbre vezetnek a jól ismert „Uram, védj meg a barátaimtól, az ellenségeimmel majd csak elbánok magam is” igazságánál. Mert az ellenségeinkkel sem oly egyszerű elbánni, miként a mostanság megélt idők bizonyítják: ehhez nem csak 2010, de 2014 is kellett és kell. Meg még egy és más. Igaz: az évtizedek próbáit kiállt őskontárok – az igazi barátok, a jelenben bizonyíthatóan valódi, régi harcostársak – megnyugtató léte sem utolsó. Sőt.

Gatya-, elit- és egyéb váltások szimultán

Az Antall Józsefnek tulajdonított mondás – az ember gatyát vagy inget vált, nem politikai rendszert – szemantikailag tökéletesen helytálló annak ellenére, hogy mára teljesen elterjedt és immáron hivatalosan is polgárjogot kapott a „rendszerváltás” szó. Más kérdés, hogy a komoran ünnepélyes és jelentéstanilag pontos *rendszerváltás* dörgedelmes igazsága helyett a néplelekhez joggal állt és áll közelebb – az őrségváltást, bérletváltást és hasonló kicserélődést, egyiket

a másikkal helyettesítő, azt fel- és/vagy leváltó értelmet idéző – *rendszer-váltás*. (Lásd a köznyelvben elterjedt a keserű-cinikus rímpár-elnevezést: a „genszter-váltás” kifejezést. Egy valamikori premontrei szerzetes, Zimánda Pius *A forradalom éve* című nagyszerű 1956-os naplókötetében idézi meg a Rákosi leváltása és az őt követő Gerő fogadtatása kapcsán az 56-os július tömör, vidéki néphangját: „az egyik zsidó megy, jön helyette a másik, és még rosszabb lesz, mint volt”. Antiszemitának kinevezett felhangokkal vagy azok nélkül erről most csak annyit: kísérteties.)

Ami váltás, az nem feltétlenül változás. Főleg ha nem igazi, nem elég mély és tartalmas, tehát nem valódi. Hanem talmi, felszínes. Művi. Csinált. Mondhatnánk: paktumos. Váltás a balfenéken. Ami tán mindenekelőtt azt jelenti: ami menet közben kézen-közön eltűnik a balfenéken... A 87. szeptemberi diagnózis: „a magyarság történelmének egyik súlyos válságába sodródott. Népmozgalmi erejében megroppant, önhitében és tartásában megrendült, kohéziójának kapcsolatai tragikusan meglazultak, önismerete megdöbbenően hiányos. Összeomlással fenyegető gazdasági válságnak néz elébe. A magyar etnikumot példátlan széttagoltság sújtja. Nemzetünknek ma nincs közösen vállalható jövőképe” – Pozsgay Imre máig érvényes, akkor és ott elhangzott mondataival válik teljessé: „A tulajdonviszonyok centrális szervező formájává az önigazgatású közösségi tulajdonnak kell válnia, amelyből a tulajdonformák sokszínűségével együtt a szabadabb tőkemozgás és felhalmozási-vállalkozási lehetőség is következik, és e tulajdonviszonyok két szélső oldalán helyezkedne el a magántulajdon és az állami tulajdon... csak ilyen tulajdonszerveződések mellett és vagyoni garanciákkal, tehát egyfajta vagyónérdekeltség jegyében... teremthető meg egy olyan berendezkedés, ahol a részt vevő gazdák nem elsősorban az elosztásban, hanem a gyarapodásban érdekeltek.”

Ami ehelyett következett: fényévnnyi távolságra lökött bennünket mindettől. Az elit alapvető jellemzőjévé lett a grandiózus arányú lopás-rablás: a klasszikus rablókapitalizmust alkalmazva, a posztkommunista módszerekkel és tapasztalatokkal („balfenéken”) eltüntetett közvagyon hatalmas pénzei jelképezték magát a váltást. A változást sinkófálták el imígyen azon a bizonyos balfenéken, a politikai alvilág, úgy is mint „elit”, álszent hazudozásával a demokráciáról, mindinkább szaporodó, mind több régi, patinás épületet kisajátító új és még újabb bankfiókkal, hitványul becsapott és kizsigerelt „ügyfelekkel” és „fogyasztókkal” – magyarul: kiszolgáltatott páriákkal, vásárlóktól, méregdrága szolgáltatásokat kényszerű kötelezettséggel igénybe vevő szerencsétlenekig, devizahitelesekig és tovább. Tankok helyett valóban imádnivaló, hűvös bankok jöttek, amint keserű iróniával Szentmihályi Szabó Péter meg is írta (*Térdre, magyar*). S mindezenközben Tocsik Márta és Simon Gábor szelleme lebeg vala a vizek felett. Szent Istvánunk és jobbja meg távol, mint az ég. Legalábbis 2010-ig, egy új magyar történelmi korszak kezdetéig. Vagy...? Vajh ki tudja?

Marci meg a zászló

A legutóbbi, március 29-ei békemeneten mellettünk hatalmas, szemmel láthatólag igen viharvert zászlót kísért egy idősebb férfi. A trikolor az észrevehetően gondos tisztogatás és rendbetétel ellenére koszosnak, rozsdafoltosnak tűnt, színehagyott volt kissé, és erősen ütött-kopott, időtlen idők óta gyűröttnek látszó, rengeteg viszontagságról tanúskodó. Közepén hevenyészve rávarrott, elég nagy Kossuth-címer. „Igen, ez eredeti. Akkori”, mondta büszke elégedettséggel az idős úr, és gyorsan odaszólt a mellette ballagó és a zászlót tartó, 18–20 év körüli fiúnak: „Marci, vigyázz, csak óvatosan!” Az Alkotmány utcában hullámozott körülöttünk a tömeg, nemsokára befordultunk a Bajcsy Zsilinszky útra, és rövidesen, úgy hittem, szem elől tévesztettem az idős férfit és Marcit a zászlóval. Pedig azóta is itt vannak mellettem a nappaliban, amint ülök a könyvespolc alatt és a számítógép előtt, s a Bethlen Gábor utcából fölhallatszik az elsuhanó autók zaja, itt vannak, midőn a betűző napsugár aranyló fénybe vonja a falon az ősi tiszai bőgőhajót Zoltánffy István festményén. Valószínűleg a 25 éve lehetséges jövő és emberi fajtánk legnagyobb vigasza, maga a Reménység mutatkozott meg, manifesztálódott általuk, elhervadt rendszerváltás és elárult, szegény magyarok halhatatlan, örök csakazértise, történelmi bizonyítékként, egyszerre múlt, jelen és jövő idejű jelenésként, az alkotmányról, a mi nemzeti alkotmányunkról elnevezett utcában, tíz- meg tízezer vonuló magyar között, tavaszi napsütésben, úgy öt perccel a Feltámadás előtt. Időtlen minden. Csapataink harcban állnak. A kormány a helyén van. Igen. Marci viszi azt a régésrégi, időmarta zászlót, az öregúr kíséri, körben meg díszletként sok-sok nemzetársunk és a Parlament és Budapest, amit Örkény István a zászló új korában, alighanem az idők végezetéig, magyarok jó útra vezérlőjének, az emberi fajta csillagfényének nevezett. A balfenek pedig továbbúnik a balfeneken, Marci a maga húsz esztendejével tartja azt a (negyedszázada? ötvennyolc éve? ezer éve?) kezébe adott zászlót. Ennyi az egész. A többi nem érdekes.

A zászló hol kibomlott, hol békésen himbálózott Marci kezében. Többen lefényképezték.

